

ANNE FRANK

povijest za sadašnjost

Anne Frank

„Pisati dnevnik vrlo je neobično iskustvo za nekoga poput mene. Ne samo zato što nikada prije nisam pisala, već i zato što mi se čini da niti će mene samu, niti ikoga drugoga kasnije zanimati promišljanja trinaestogodišnje školarke.“

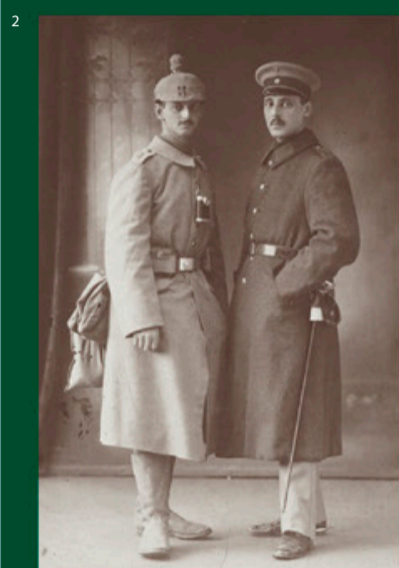
Za svoj je trinaesti rođendan Anne Frank dobila dnevnik. Svega nekoliko tjedana kasnije njezin će se život okrenuti naglavce kad zajedno s obitelji bude morala otići u tajno skrovište. Preko dvije godine u dnevnik će bilježiti svoje misli, osjećaje i iskustva, ne sluteći da će ga jednoga dana čitati milijuni ljudi širom svijeta.

Vjenčanje Anninih roditelja, 12. svibnja 1925.

1

Annin otac (lijevo) i stric Robert, njemački oficiri za vrijeme Prvoga svjetskog rata (1914. – 1918.)

2

Annina baka, bolničarka u vojnoj bolnici za vrijeme Prvoga svjetskog rata.

3

„Rođena sam 12. lipnja 1929.”

Anne Frank

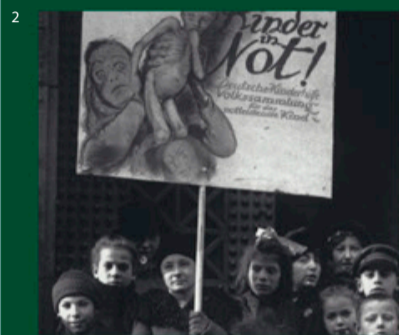
„Moj otac, najdivniji otac na svijetu, oženio se
mojom majkom kad je njemu bilo punih 36,
a njoj 25 godina. Moja sestra Margot rođena je
u Frankfurtu na Majni, u Njemačkoj, 1926. godine.
Ja sam rođena 12. lipnja 1929.”

Anne Frank druga je kći Otta Franka i Edith Frank-Holländer. Obitelji Frank i Holländer generacijama žive u Njemačkoj. Frankovi su liberalni Židovi: osjećaju se povezanim sa židovskom vjerom, ali nisu strogi vjernici. Židovi 1930. godine čine oko 1 posto stanovništva Njemačke – više od pola milijuna ljudi.

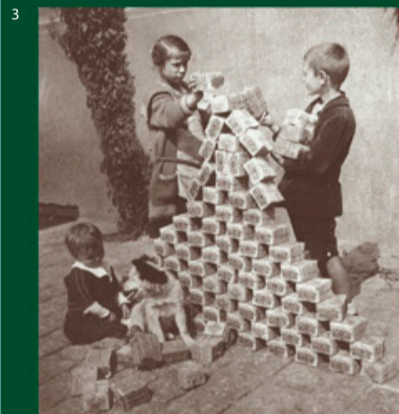
Demonstracije protiv Versajskog sporazuma u Reichstagu u Berlinu 1932. godine.

1

Prikupljanje novca za siromašnu djecu u Berlinu, 1920.

2

Djeca se igraju gomilom bezvrijednih novčanica, 1923.

3

Hitler na dan godišnjeg okupljanja stranke u Nürnbergu, 1927. Ponovno izjavljuje da su za njemačke probleme krivi Židovi.

4

5

KRIZA U NJEMAČKOJ

Prvi svjetski rat završava 1918. porazom Njemačke. Njemačkoj je Versajskim sporazumom nametnuto plaćanje ogromne ratne odštete. Milijuni ljudi ostaju bez posla i zapadaju u teško siromaštvo. Inflacija je izvan kontrole: krajem 1923. novac je posve bezvrijedan. Većina je Nijemaca ogorčena. Godine 1929. svijet ulazi u gospodarsku krizu, što osobito teško pogađa Njemačku. NSDAP (Narodna socijalistička njemačka radnička stranka), mala politička stranka ekstremnih nacionalista pod vodstvom Adolfa Hitlera, za sve svjetske i njemačke nedaće krivi Židove. Hitler tvrdi da ima rješenje za problem nezaposlenosti i siromaštva.

Hitler privlači sve više sljedbenika. 1930. godine 18,3 posto Nijemaca glasa za nacističku stranku (NSDAP).

Anne i Margot s ocem, 1931.

1

U listopadu 1933. godine Anne i Margot boravile su kod bake Holländer u Aachenu u Njemačkoj, blizu granice s Nizozemskom.

Anne, listopad 1933.

Margot Frank, 1929. Bila joj je tri godine kada je rođena njezina sestra Anne.

4

„Do svoje sam četvrte godine živjela u Frankfurtu.”

(Otto Frank

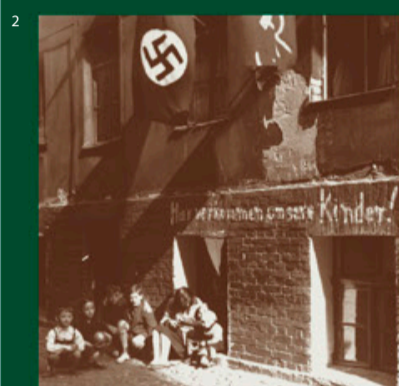
„Već 1932. skupine ‘smeđekošuljaša’ [pripadnici jurišnih odreda odnosno Sturmabteilungen – paramilitarne formacije NSDAP-a] marširale su pjevajući: ‘Kad židovska krv štrcne pod nožem’... Smjesta sam o tome razgovarao sa suprugom: ‘Kako da odemo odavdje?’”

Otto i Edith Frank duboko su zabrinuti za budućnost. Nacistička snaga i brutalnost rastu. K tome, zbog ekonomske krize stanje u banci u kojoj Otto radi postaje sve gore. Otto i Edith žele otići i pitaju se postoji li neka druga zemlja u kojoj bi mogli započeti novi život. Margot i Anne ne znaju ništa o brigama svojih roditelja.

1

„Hitler: Naša posljednja nada“
Izborni plakat NSDAP-a, 1932.

Siromašna berlinska četvrt 1932. Komunisti i nacionalsocijalisti žive u istoj ulici. Na zidu piše: „Naša djeca ovdje skapavaju.“

Fotografija iz 1932.: Hitler okružen oduševljenim obožavateljima.

1932. nacisti još uvijek imaju mnogo protivnika. Ovo je snimak jedne demonstracije protiv NSDAP-a.

5

Nezaposleni pred uredom za zapošljavanje u Hannoveru. Na ogradi piše: „Glasajte za Hitlera“.

1

Dok Otto vrši pripreme za odlazak u emigraciju, Anne i Margot borave s majkom u kući bake Halländer (Edithine majke) u Aachenu (Njemačka).

2 Adolf Hitler postaje kancelar 30. siječnja 1933.

3 Međunarodni mediji opširno izvještavaju o nasilju nacista nad Židovima, no nacisti tvrde da je to samo židovska propaganda. 1. travnja 1933. započinju bojkot židovskih odvjetnika i liječnika, trgovina i robnih kuća.

4 Anne, Edith i Margot Frank, 10. ožujka 1933. Robna kuća Tietz u Frankfurtu imala je Photoweigh, fotografski automat u kojemu se istodobno moglo fotografirati i izvagati.

„...svijet oko mene se rušio.”

Otto Frank

„...svijet oko mene se rušio. Morao sam se suočiti s posljedicama i, premda me to duboko povrijedilo, shvatio sam da Njemačka nije čitav svijet i zauvijek sam je napustio.”

30. siječnja 1933. Hitler postaje kancelar Njemačke. Nova vlast ubrzo pokazuje svoje prave namjere. Uvode se prvi protužidovski zakoni i progon Židova u Njemačkoj uistinu započinje.

Za Otta Franka došlo je vrijeme da napusti Njemačku. Pokušava naći posao u Nizozemskoj, gdje ima poslovne veze. U toj potrazi i uspijeva, te obitelj Frank emigrira u Amsterdam.

Članovi NSDAP-a s bakljama marširaju Berlinom, 1933.

23. ožujka 1933. Parlament izglasava odluku prema kojoj Hitler može donositi odluke i bez suglasnosti Parlamenta. Samo socijaldemokrati, oni koji još uvijek nisu uhićeni ili pobjegli, glasaju protiv. Komunističkoj je partiji djelovanje već zabranjeno.

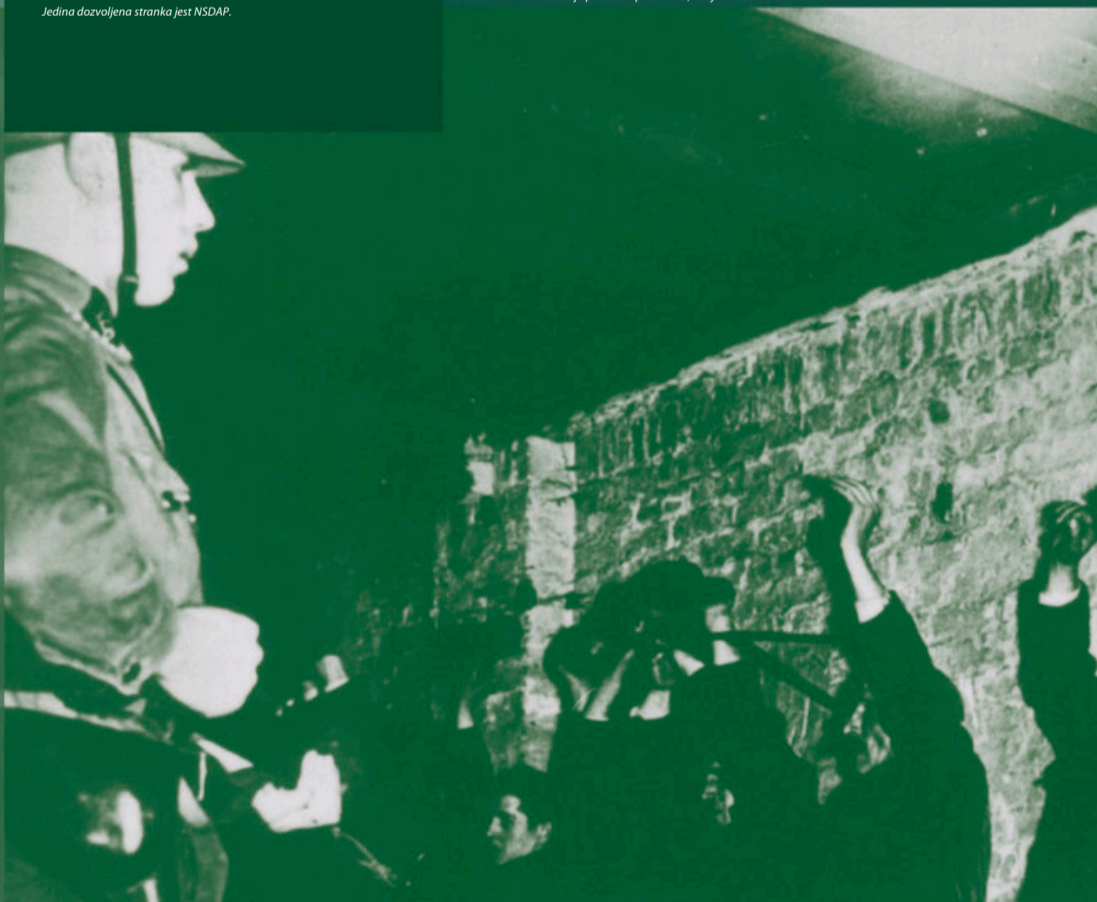
Svibanj 1933. - javno spaljivanje knjiga čiji su autori, među kojima su mnogi Židovi, obilježeni kao „anti-njemački“.

„Führeru, mi te slijedimo! Svi kažemo 'Da!'“
Sredinom 1933. sve političke partije zabranjene su.
Jedina dozvoljena stranka jest NSDAP.

DIKTATURA

NSDAP ne terorizira samo Židove, već i svoje političke protivnike. Posebno progone komuniste i socijaldemokrate i zatvaraju ih u koncentracijske logore. Određene vrste umjetnosti, književnosti i glazbe zabranjene su, a knjige se spaljuju na ulicama. Mnogi umjetnici i znanstvenici bježe iz zemlje. Demokracija je ukinuta. Židovi nastavnici i zaposleni u javnim službama otpušteni su.

Anne u školi, 1935.

1

Otto Frank i njegova tajnica, Miep Gies, koja je za njega počela raditi 1933. godine.

2

„Nizozemska.”

Anne Frank

„Zato što smo Židovi, 1933. emigrirali smo u Nizozemsku, gdje je moj otac postao direktorom tvrtke Opekta, koja proizvodi sastojke za proizvodnju džema.”

Otto Frank započinje granati svoj posao prodajući 'Opektu', sastojak za zgušnjavanje džema (pektin). Obitelj Frank useljava u kuću na trgu Merwede (Merwedeplein), u novoizgrađenom dijelu Amsterdama. Sve više izbjeglica iz Njemačke doseljava u susjedstvo. Anne i Margot upisuju se u školu i brzo uče nizozemski.

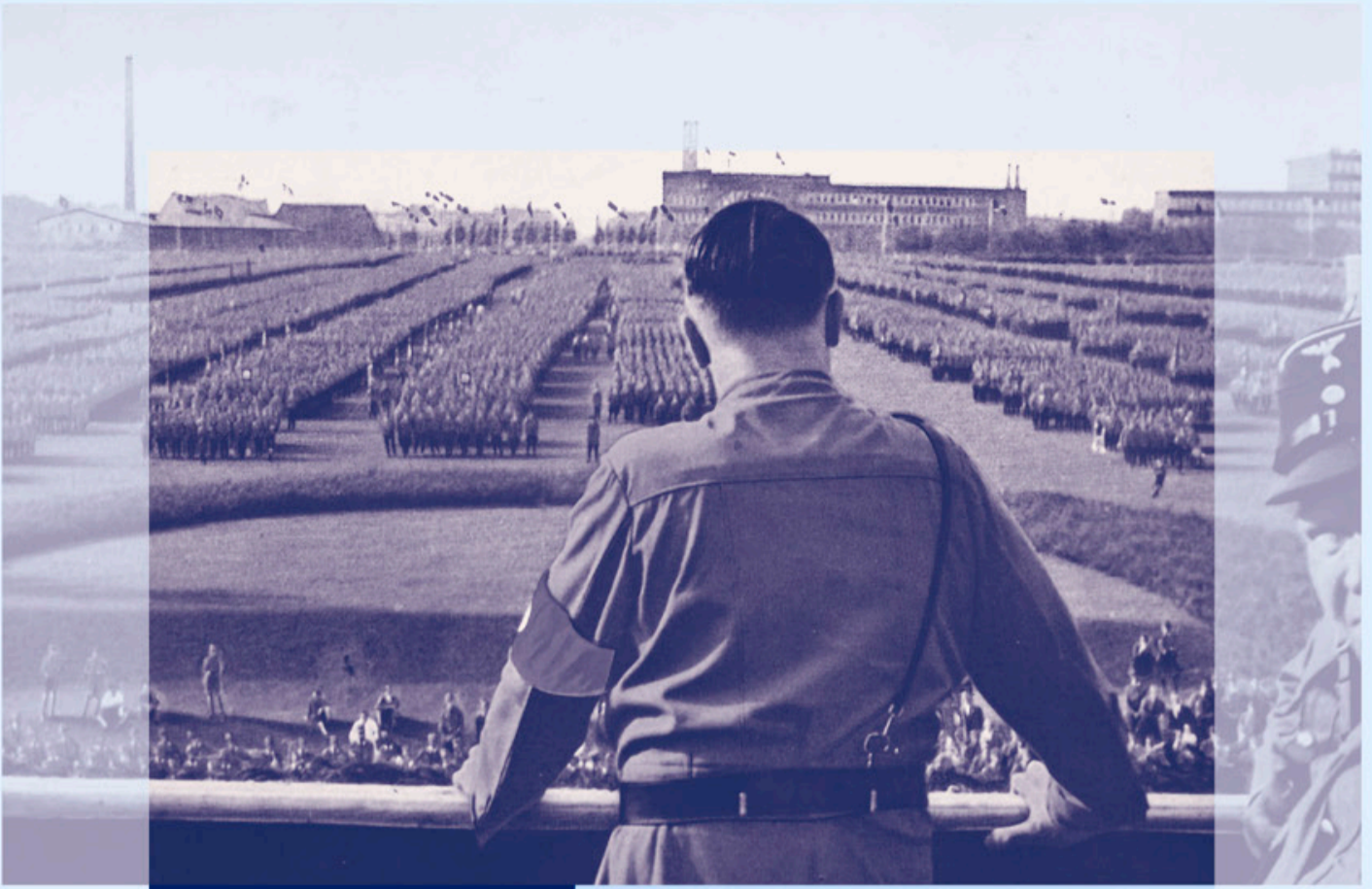
Anne s prijateljicama Evom Goldberg (s lijeva) i Sanne Ledermann (u sredini) na trgu Merwede u Amsterdamu, 1936.

3

Margot i Anne s prijateljicama Ellen Weinberger (druga s lijeva) i Gabrielle Kahn (desno). Fotografirano u domu obitelji Kahn u Amsterdamu, 1934.

4

1

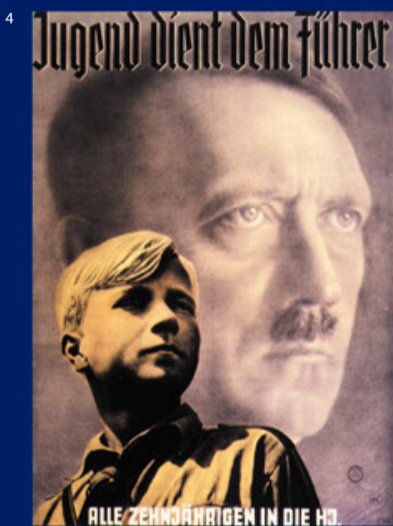
Strogo organizirani masovni skupovi ostavljaju snažan dojam.

Nezaposlene se šalje na izgradnju autocesta, vladinih zgrada i javnih projekata. Hitler počinje i s izgradnjom vojne industrije i stvaranjem ogromne vojske. Nezaposlenost naglo pada.

I mladi i stari podjednako su oduševljeni nacistima.

*„Mladež služi Führeru.“
„Svi desetogodišnjaci u Hitler Jugend (Hitlerovu mladež).“*

5

NACIFIKACIJA NJEMAČKE

‘Red i zakon’ vraćaju se u Njemačku, a gospodarstvo je u usponu. Nacisti preuzimaju kontrolu nad odgojem i naobrazbom mladeži s namjerom da ih učine ‘dobrim nacistima’. Mediji (radio, novine i film) u službi su nacističke ideologije. Oduševljenje Hitlerom i njegovom strankom ogromno je. Ima i nešto protivnika, ali većina šuti u strahu od nasilja i uhićenja. Uvode se razne protužidovske mjere. Otpora je malo.

Nacisti žele potpunu kontrolu nad odgojem mladeži. Odgoj dječaka poprima militaristička obilježja, a djevojčice se priprema za ulogu domaćica i majki.

Anne s prijateljicama u pijesku, 1937. Lijevo je Hannah, a desno Sanne.

1

2

„Eno idu Anne, Hanne i Sanne.“

Anne Frank

„Hanneli i Sanne bile su moje dvije najbolje prijateljice. Kad bi nas vidjeli zajedno, ljudi su govorili 'Eno idu Anne, Hanne i Sanne'.“

Hannah Goslar i Sanne Lederman su Židovke i obje su iz Berlina. Rijeka izbjeglica nastavlja rasti, a sve više i više ljudi koji su napustili Njemačku naseljava se u Anninu susjedstvu. Gotovo polovica djece u Anninom su razredu Židovi.

Anne u ljetnom kampu za gradsku djecu u Larenu blizu Amsterdama 1937.

3

U Anninu je razredu mnogo židovske djece, većinom iz Njemačke.

4

1

Nacisti vjeruju da se ljude može podijeliti na 'rase' i da je njihova, 'arijevska rasa', nadmoćna. Na ovoj fotografiji dijete pregledavaju i mjere radi utvrđivanja 'rasnih obilježja'.

Učenicima se tumače lekcije iz 'Studija o rasama'.

Hitler naređuje eliminaciju hendikepiranih kako bi se spriječilo 'slabljenje rase'. Oko 80.000 invalida – među njima i ova djevojčica – ubijeno je.

Nacisti i ljude tamne boje kože smatraju 'inferiornima'. U Njemačkoj 1930-ih godina živi oko 20.000 crnaca. Godine 1937. 385 crnačke djece potajno je sterilizirano.

5

RASNI ZAKONI

Godine 1935. uvode se 'rasni zakoni'. Od tada samo Nijemci tzv. 'njemačke krvi' mogu biti punopravni građani. Svima ostalima pripada manje prava.

Hitlerov je ideal 'rasno čist' njemački narod. Prema njegovu viđenju, njemačka 'arijevska rasa' superiorna je u odnosu na sve ostale. Nacisti ne smatraju Židove samo inferiornima, već i opasnim. Održavaju obmanu da su Židovi dio zavjere svjetskih razmjera kojoj je cilj uništiti tzv. 'arijevsku rasu'.

Židovi se suočavaju sa sve većim ograničenjima koja imaju samo jednu svrhu: izdvojiti ih od nežidova.

Trideset devetero romske djece dovedeno je u kliniku 'St. Josefspflege' u njemačkom gradu Mullingenu radi tzv. 'rasnih izučavanja'. Godine 1944. šalje ih se u Auschwitz, gdje ih je većina ugušena u plinskim komorama, dok su ostale podvrgnute medicinskim pokusima. Preživjet će ih samo četvero.

Anne (druga s lijeva) u Vondelparku u Amsterdamu, zima 1940./1941. Klizanje na ledu bilo je njezina velika strast. Ovo je jedina sačuvana fotografija Anne na klizanju.

1

Baka Holländer u ožujku 1939. dolazi u Amsterdam živjeti s obitelji Frank. Umire 1942. godine.

Peter van Pels (u sredini) sa židovskim izviđačima u Osnabrücku u Njemačkoj 1936.

Fritz Pfeffer sa svojom zaručnicom Charlotte Koletta, nežidovkom. Brakovi između Židova i nežidova u Njemačkoj su zakonom zabranjeni od 1935. Fritz i Charlotte ne mogu se vjenčati ni u Nizozemskoj, jer i tamo vrijedi njemački zakon.

4

„Naši su životi bili ispunjeni strepnjom...”

Anne Frank

„Naši životi bili su ispunjeni strepnjom, budući da je naša rodbina u Njemačkoj trpjela zbog protužidovskih zakona. Poslije pogroma 1938. moja dva ujaka pobjegla su iz Njemačke i našla utočište u Sjevernoj Americi. Moja stara baka došla je k nama. Imala je tada 73 godine.”

Otto i Edith Frank susreću druge izbjeglice iz Njemačke. Među njima su Herman i Auguste van Pels, njihov sin Peter, kao i Fritz Pfeffer, oni će se kasnije svi skrivati zajedno s obitelji Frank. Obitelj Van Pels izbjegla je iz Osnabrücka 1937., a Hermann van Pels postao je poslovni partner Otta Franka. Kao i Anini ujaci, Fritz Pfeffer izbjegao je iz Njemačke poslije Kristalne noći.

Židovske izbjeglice ukrcaju se na brod 'St. Louis' u luci u Antwerpenu, Belgija, 17. lipnja 1939.

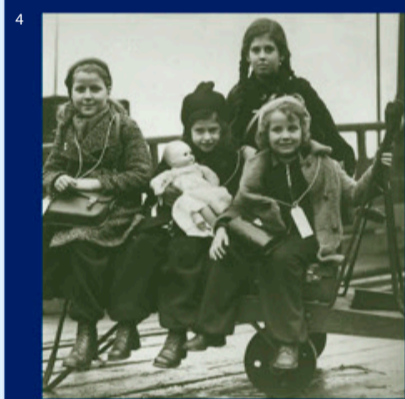
1

Prolaznici u Potsdamer Strasse u Berlinu uz opustošenu trgovinu ujutro 10. studenog 1938. Izraz Kristalna noć odnosi se na razbijena stakla izloga koja su prekrila ulice.

Židovi u Oldenburgu, Njemačka, uhićeni nakon Kristalne noći.

Židovska djeca izbjeglice stižu u Veliku Britaniju, prosinac 1938. Djeca se još ponekad dozvoljava ulazak u zemlju. Većina više nikada neće vidjeti svoje roditelje.

5

ZAPOČINJE PROGON ŽIDOVA

U noći između 9. i 10. studenoga 1938. (tzv. Kristallnacht ili Kristalna noć) nacisti organiziraju niz napada na Židove. U samo jednoj noći nasilja uništeno je 177 sinagoga, 7.500 trgovina je porazbijano, a 236 Židova ubijeno. Oko 30.000 ih je uhićeno i poslano u koncentracijske logore. Tek sad postaju jasni pravi razmjeri opasnosti i mnogi Židovi odlučuju napustiti Njemačku, ali sve veći broj država zatvara svoje granice izbjeglicama.

Frankfurtska sinagoga u plamenu za vrijeme Kristalne noći, s 9. na 10. studenoga 1938.

U rujnu 1939. izbija Drugi svjetski rat.

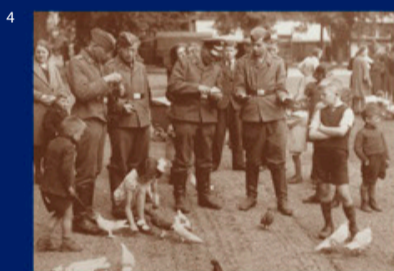
1

U Poljskoj, iza borbenih linija, smjesta započinje teror nad Židovima. Na ulicama ih se javno ponižava i prebija. Okupacijske snage provode pogrome u kojima su ubijene tisuće Židova.

Dolazak njemačke vojske u Amsterdam; nedaleko je zgrada u kojoj se nalazi ured Otta Franka, 16. svibnja 1940.

Od samoga početka nacisti pokušavaju pridobiti Nizozemce da podrže njihovu ideologiju, no bez većeg uspjeha. Samo mali dio stanovništva aktivno suraduje s okupatorima.

RAT!

1. rujna 1939. njemačka vojska vrši invaziju na Poljsku. Vojska raščičava ogromna područja kako bi omogućila naseljavanje njemačkih kolonizatora. Ubijeni su mnogi istaknuti Poljaci. O strahotama počinjenim u Poljskoj do zapadne Europe ne dopijeva mnogo vijesti. U svibnju 1940. njemačka vojska okupira Nizozemsku, Belgiju i Francusku. Nežidovske stanovnike tih zemalja, za razliku od Poljaka, nacisti smatraju istom 'rasom' i ne čine grozote jednaka raspona kao u Poljskoj. Popisivanje Židova u Nizozemskoj započinje odmah prve godine okupacije.

Varšava, 14. rujna 1939. Poljska djeca sa strahom gledaju prema nebu dok njemački zrakoplovi napadaju grad.

5

Obitelj Frank na trgu Merwede u Amsterdamu

1

Anne (treća s desna), njezin otac (treći s lijeva) i drugi uzvanici na vjenčanju Miep Santrouschitz i Jana Giesa u Amsterdamu, 16. srpnja 1941.

Ova školska fotografija iz 1940-te prikazuje Anne, njenu učiteljicu i dvije kolegice iz razreda. S lijeva na desno: Martha van den Berg, učiteljica Margaretha Godron, Anne i Rela Salomon.

Nizozemski nacisti marširaju kroz židovsku četvrt u Amsterdamu. Često izazivaju prilike za vršenjem nasilja nad Židovima.

4

„...Započela su stradanja Židova.”

Anne Frank

„Nakon svibnja 1940. dobrim je vremenima došao kraj: najprije rat, potom kapitulacija i dolazak Nijemaca, a onda su stradanja Židova stvarno započela.”

Drugi svjetski rat izbija nekoliko mjeseci nakon Annina desetoga rođendana. Otto i Edith nadaju se da rat neće zahvatiti Nizozemsku, ali 10. svibnja 1940. njemačka vojska ulazi u zemlju. Nacisti ubrzo počinju postupak popisivanja Židova i nežidova. Godinu dana kasnije, okupatorima su poznata imena i adrese većine Židova u Nizozemskoj.

1

U Njemačkoj, kao i na većini okupiranih teritorija, Židovi moraju nositi žutu zvijezdu.

2

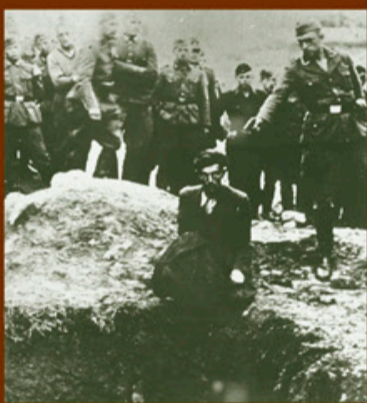
Prvi otvoreni sukob između okupacijskih snaga i nizozemskog stanovništva dogodio se u veljači 1941. nakon što je 427 muškaraca, Židova, privedeno i odvedeno u koncentracijski logor Mauthausen. Stanovnici Amsterdama i okolice prosvjeduju protiv progona, ali je prosvjed nasilno slomljen nakon dva dana.

3

Po naredbi okupatora, pojavljuju se znakovi s natpisima 'Zabranjeno Židovima' i 'Židovi nisu dobrodošli'.

4

U Istočnoj Europi specijalne vojne jedinice (Einsatzgruppen) imaju zadatak ukloniti što više Židova, Roma ('Cigana') i partizana. U samo godinu dana ubijeno je, prema procjenama, milijun muškaraca, žena i djece.

5

Od 3. svibnja 1942. sva židovska djeca starija od šest godina u Nizozemskoj moraju nositi žutu zvijezdu.

Anne u školi Montessori u Amsterdamu, 1941.

1

Tajni plan

U pozadini svih protužidovskih mjera leži Hitlerov tajni plan: ubiti svih 11 milijuna europskih Židova. Tu su odluku detaljno razradili visokopozicionirani nacistički časnici na tajnom sastanku u jednoj berlinskoj villi u siječnju 1942., na tzv. konferenciji Wannsee. Židovi ne smiju ni u što posumnjati. Rečeno im je da ih se šalje u 'radne logore'. U stvarnosti, odvodi ih se u posebno sagrađene logore smrti od kojih se većina nalazi u Poljskoj, i koji su konkretno namijenjeni brzom i djelotvornom ubijanju i spaljivanju što je moguće većega broja ljudi. Masovne deportacije u ove logore započinju u ljeto 1942. Većinu Židova otpremjenih tamo ubija se odmah po dolasku. Ostale se prisiljava na mukotpan rad sve dok ne umru od iscrpljenosti.

„...Protužidovski zakoni nizali su se jedan za drugim...”

Anne Frank

„Naša sloboda do krajnosti je ograničena nizom protužidovskih propisa: Židovi moraju nositi žutu zvijezdu; Židovi moraju predati svoje bicikle; Židovima se zabranjuje vožnja tramvajima i ne smiju se voziti automobilom, čak ni svojim vlastitim; Židovi kupovinu smiju obavljati samo između 3 i 5 sati popodne; Židovi mogu posjećivati isključivo židovske brijačnice i frizere; Židovima je zabranjeno biti na ulici između 8 navečer i 6 ujutro.”

Židovska djeca moraju ići u posebne, odvojene škole. Anne i Margot idu u židovsku gimnaziju. Kako Židovima više nije dozvoljeno da imaju vlastiti posao, Otto Frank direktorom svoje tvrtke imenuje Johannes Kleimana, iako ostaje aktivan u pozadini. Tvrtka dobiva i novo ime, Gies & Co., prema Janu Giesu, suprugu Miep Gies.

2

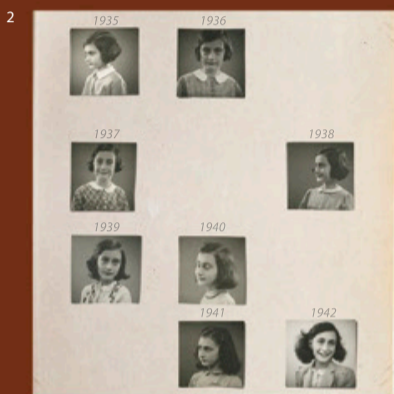
Land	Einhl.
A. Altreich	131.800
Danemark	41.700
Osiggabiete	420.000
Generalgouvernement	2.284.000
Polen	400.000
Protektorat Bohem und Mähren	74.000
Frankreich - Judenfrei -	
Estland	1.500
Litauen	34.000
Polen	43.000
Belgien	1.000
Danemark	165.000
Frankreich / Besetztes Gebiet	700.000
Ungarn	89.000
Frankreich	160.000
Norwegen	1.100
B. Bulgarien	40.000
England	350.000
Finnland	2.500
Irland	4.000
Italien einzahl. Besatzung	50.000
Albanien	200
Kroatien	40.000
Portugal	1.000
Estland einzahl. Besatzung	342.000
Schweden	8.000
Schweiz	18.000
Serbien	10.000
Slowakei	88.000
Spanien	6.000
China (europ. Teil)	55.000
Ungarn	742.000
USA	5.000.000
Ukraine	2.594.684
Estland einzahl. Besatzung	446.484
Danemark	Über
Über	11.000.000

Na konferenciji u Wannseeu izrađuje se procjena broja Židova u Europi.

1

Annin dnevnik.

Anne Frank 1935. – 1942.

„Nadam se da ću ti sve moći povjeriti...“

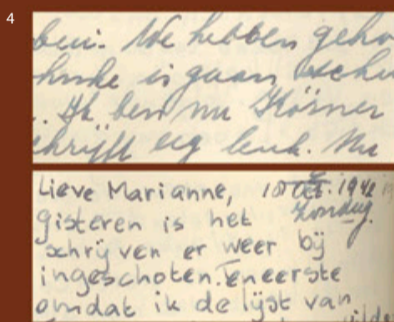
Anne Frank

„Nadam se da ću ti moći sve povjeriti kao nikome do sada i nadam se da ćeš mi biti veliki izvor utjehe i podrške.“

Anne upisuje ove riječi na prvoj stranici dnevnika kojega je dobila za trinaesti rođendan, 12. lipnja 1942. Pisala je dnevnik u obliku pisma zamišljenoj prijateljici Kitty, o školi, prijateljima i svom dotadašnjem životu. Nije ni slutila da će joj se svega tri tjedna kasnije život u potpunosti promijeniti.

Annin dnevnik. Na neke je stranice lijepila svoje fotografije i komentirala ih.

Anne izmjenjuje vrste rukopisa koje koristi u dnevniku. Ponekad piše velikim, tiskanom slovima, ali često i pisanim, povezanim i nakošenim.

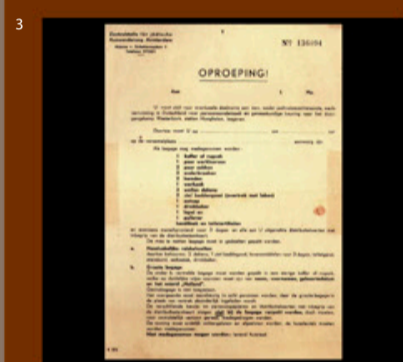

Margot Frank u židovskoj gimnaziji, prosinac 1941.

1

Fotografija Anne iz svibnja 1942. Vjerojatno posljednji put da je fotografirana.

Primjer poziva, uključuje popis stvari koje deportirani mora ponijeti sa sobom.

Obitelj Frank odlučuje se preseliti u skrovište već idućega dana. Miep Gies i drugi pomagači dolaze te iste večeri kako bi im donijeli što je moguće više stvari.

4

„Bila sam zaprepaštena. Poziv...”

Anne Frank

„U tri sata... oglasilo se zvono na vratima. Nisam ga čula jer sam bila na balkonu, izležavala se i čitala na suncu. Trenutak kasnije, Margot se vrlo uznemirena pojavila na vratima kuhinje. 'Otac je primio poziv od SS-a,' prošaptala je... Bila sam zaprepaštena. Poziv: svi znaju što to znači. Slike koncentracijskih logora i zatvorskih samica tutnjale su mi glavom.”

Tri tjedna nakon Annina rođendana, 5. srpnja 1942., Margot dobija poziv da se javi vlastima. Bit će poslana u 'radni logor' u Njemačku. Anninim roditeljima poziv ne dolazi kao potpuno iznenađenje: još od početka 1942. Otto Frank vrši pripreme za skrivanje u tajnom skrovištu, dijelu uredskih prostorija na Prinsengrachtu. Samo su najpovjerljiviji zaposlenici znali za njegove planove. Donesena je odluka da se smjesta ode u sklonište.

Zgrada na Prinsengrachtu. Mjesto za skrivanje, 'tajno skrovište', nalazi se u stražnjemu dijelu zgrade.

2

Stanari

Otto Frank

Edith Frank

Margot Frank

Anne Frank

Hermann van Pels

Auguste van Pels

Peter van Pels

Fritz Pfeffer

„...idealno mjesto za skrivanje.“

Anne Frank

„Tajno je skrovište uistinu idealno mjesto za skrivanje. Iako je zgrada nakrivljena na jednu stranu i vlažna, ne biste mogli naći tako udobno sklonište nigdje u cijelom Amsterdamu, zapravo u čitavoj Nizozemskoj.“

Skrovište je prazni dio poslovne zgrade Otta Franka. Frankovima se kasnije pridružuju obitelji Van Pels i Fritz Pfeffer. Sljedeće dvije godine tih osmero ljudi ostaje u tajnom skrovištu posve odsječeno od vanjskoga svijeta. To je vrijeme ispunjeno strahom i napetošću, ali i raspravama i ubitačnom dosadom.

Četvero povjerljivih suradnika Otta Franka opskrbljuje osmero stanara skrovišta hranom, odjećom i knjigama.

3

Pomagači

Miep Gies

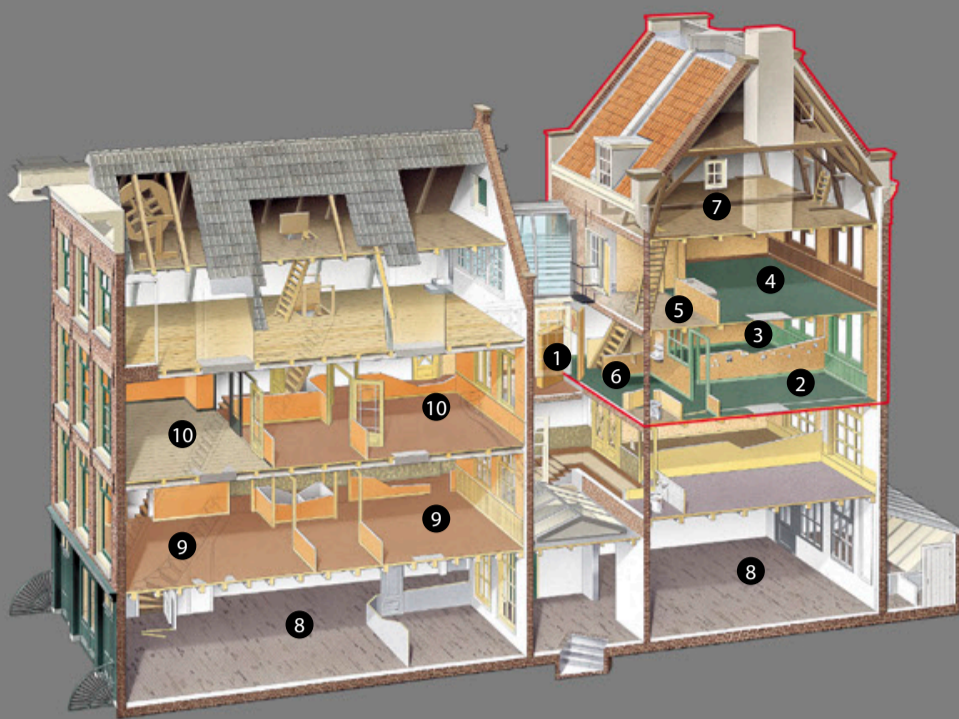
Victor Kugler

Johannes Kleiman

Bep Voskuyl

Zgrada na Prinsengrachtu 263. Sa stražnje strane, označeno crvenim, nalazi se skrovište.

Tajno skrovište

- 1 Ormar za knjige
- 2 Soba Anne Frank i Fritzja Pfeffera
- 3 Soba Otta, Edith i Margot Frank
- 4 Soba Hermanna i Auguste van Pels, korištena i kao blagovaonica
- 5 Soba Petera van Pelsa
- 6 Kupaonica i WC
- 7 Tavana spremište

Poslovne prostorije

- 8 Trgovina
- 9 Ured u kojem rade pomagači
- 10 Uredsko spremište

2

Pomični ormar sakriva ulaz.

3

Soba Anne i Fritzja Pfeffera. Anne je zidove ukrasila fotografijama. Prije nekoliko je godina za potrebe snimanja filma soba privremeno preuređena kako bi izgledala baš kao za vrijeme skrivanja.

„...bojim se da će
naše skrovište otkriti,
a nas ubiti.”

Anne Frank

„Činjenica da ne mogu izaći uznemirava me više no
što mogu izraziti i bojim se da će naše skrovište otkriti,
a nas ubiti.”

Danju, dok se u zgradi radi, stanari moraju biti vrlo tihi. Zaposlenici trgovine ne znaju da su stanari tamo. Kako odvodna cijev WC-a prolazi uz trgovinu, treba ga koristiti što je moguće manje. Svi su prozori zatamnjeni pokrivačima kako susjedi ne bi mogli vidjeti unutrašnjost, a vrata koja vode u tajno sklonište skrivena su iza pomičnog ormara s knjigama. Tijekom tih dugih, tihih sati Anne čita svoje školske knjige, igra igre s ostalima i piše dnevnik.

Skoro svakoga dana Anne zapisuje svoje misli, osjećaje i doživljaje. Dnevnik je ispunjen već nakon nekoliko mjeseci. Anne nastavlja pisati u bilježnicu koju joj je dala Bep.

1

Deportacija amsterdamskih Židova. Ljeto 1943. Anne je čula da su joj prijateljice i kolegice iz razreda uhićene. U početku pomagači stanicima tajnoga skrovišta prenose novosti iz vanjskog svijeta, ali kasnije prestaju.

Pomagači nastoje da stanari ne klonu duhom. Donose im hranu, knjige, novine i časopise. Anni se posebno sviđa časopis 'Kino i kazalište.'

Soba Otta, Edith i Margot. Anne obično provodi dane u toj sobi, jer je malu sobu zaposjao Fritz Pfeffer.

4

„Svi su otjerani u smrt.“

Anne Frank

„Nemoguće je izbjeći njihovim kandžama osim ako se ne sakriješ. Nitko nije pošteđen. Bolesni, stari, djeca, novorođenčad i trudnice – svi su otjerani u smrt.“

Iz vanjskoga svijeta stanari primaju vijesti o progonu Židova. Osjećaju nemir i nemoć. Na radiju slušaju o usmrćivanju plinom. Anne jedva podnosi pritisak. Često je neposlušna i gruba s ostalima i sve je češće namrgođena i potištena. Zna da ima mnogo toga o čemu s drugima ne može razgovarati. Najbolji prijatelj joj je dnevnik.

Anne počinje prepisivati dnevnik na listove papira.

Anne piše i kratke priče. Ponekad ih čita ostalima.

Anne osjeća da se zaljubljuje u Petera van Pelsa.

Anne i Peter provode sate zajedno u Peterovoj sobi.

„...hoću li ikada biti novinarka ili književnica?”

Anne Frank

„...hoću li ikad postati novinarkom ili književnicom?

Nadam se – o, kako se nadam jer pisanje mi omogućava da sve zabilježim, sve svoje misli, ideale i maštarije.”

Anne je u sebi otkrila talent i ljubav prema pisanju. U radio prijenosu iz Londona 28. ožujka 1944. čula je da će nizozemska vlada nakon rata skupljati dnevnike. Odlučuje prepisati dnevnik u nadi da će jednom biti objavljen kao knjiga. Čak je smislila i naslov: 'Tajno skrovište'.

S viješću da su se saveznici iskrcali u Normandiji i da napreduju, nada u oslobođenje raste.

1

Anne često provodi vrijeme sama na tavanu nastojeći izaći na kraj s vlastitim osjećajima i događanjima u svijetu oko sebe.

„Čujem kako se približava grmljavina...”

Anne Frank

„Teško je u ovakvim vremenima: ideali, snovi i nade u nama rastu samo da bi ih potom zgazila gruba stvarnost. Pravo je čudo da nisam odustala od svih svojih ideala; čine se tako apsurdnima i nepraktičnima. No držim ih se jer još uvijek, unatoč svemu, vjerujem da su ljudi u srcu istinski dobri. Posve mi je nemoguće graditi život na temeljima sazdanim od kaosa, patnje i smrti. Vidim da se svijet polako pretvara u pustoš. Čujem kako se približava grmljavina koja će jednoga dana zatrti i nas, i osjećam patnje milijuna. Pa ipak, kad pogledam u nebo, nekako osjećam da će se sve promijeniti nabolje, da će i okrutnosti doći kraj, da će se mir i spokoj ponovno vratiti. U međuvremenu, moram se držati svojih ideala. Možda će doći dan kad ću ih moći ostvariti!”

1. kolovoza 1944. Anne unosi posljednji zapis u svoj dnevnik. Tri dana kasnije, 4. kolovoza 1944., trenutak kojega se svi užasavaju došao je.

1

Karl Josef Silberbauer, časnik SS-a koji je komandirao uhićenjem, pronađen je devetnaest godina kasnije, 1963. godine, u Beču, gdje je radio kao policajac. Najprije je suspendiran, ali je potom vraćen na posao, nakon što je dao izjavu da ne zna tko je bio dousnik. Do današnjega dana ostaje nepoznato tko je izdao stanare.

IZDAJA

U petak 4. kolovoza 1944. pred zgradom u ulici Prinsengracht zaustavlja se automobil. Iz njega izlazi skupina naoružanih ljudi i ulazi u kuću. Netko je pozvao policiju i rekao da se ondje skrivaju Židovi.

Zapovjednik je austrijski nacist Karl Josef Silberbauer. Ostali su nizozemski policajci. Stanari su posve nepripremljeni. Ostavljaju im tek dovoljno vremena da spakiraju stvari. Silberbauer grabi jednu torbu i istresa njezin sadržaj kako bi u njoj mogao odnijeti oteti novac i nakit. Listovi Anninog dnevnika padaju na pod. Anne i ostale odvođe u mjesni zatvor.

Nekoliko sati kasnije Miep Gies i Bep Voskuijl vraćaju se i nalaze Annine dnevnik. Nose ih sa sobom, a Miep ih zaključava u ladicu svojega pisaćeg stola.

2

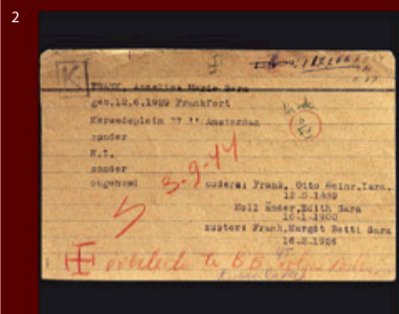

Anne i ostale najprije dovode u sjedište Gestapa. Četiri dana kasnije odvođe ih vlakom u tranzitni logor Westerbork u nizozemskoj pokrajini Drenthe.

Skoro sve Židove uhvaćene u Nizozemskoj najprije se odvodi u tranzitni logor Westerbork.

1

Iskaznica Anne Frank iz Westerborka.

2

„...znali smo što se događa.”

Otto Frank

„Opet smo bili svi zajedno. Dobili smo malo hrane za put. U svojim smo srcima, naravno, već naslućivali mogućnost da u Westerborku nećemo ostati do kraja. Naposljedku, znali smo za deportacije u Poljsku. Znali smo i što se događa u Auschwitzu, Treblinki, Majdaneku. No ipak, nisu li Rusi bili već duboko u Poljskoj? Rat je bio dovoljno uznapredovao da smo mogli početi polagati malo nade i u sreću. A putem prema Westerborku uzdali smo se da nas sreća neće iznevjeriti.”

U Westerborku su zadržane tisuće ljudi. Smještaju ih u posebne kazionice jer se nisu dobrovoljno odazvali na pozive za deportaciju. Takvi su pod posebno strogim tretmanom i prisiljava ih se na težak fizički rad. Vlakovi natrpani Židovima redovno odlaze prema istoku. Poslije četiri tjedna, i Anne i ostali iz tajnoga skrovišta Frankovih odvezeni su posljednjim vlakom koji je napustio Westerbork u smjeru Auschwitza.

Vlak s 1019 ljudi napušta Westerbork 3. rujna 1944. Popisi deportiranih još uvijek postoje. Na ovim se stranicama nalaze imena Anne i ostalih.

3

Transport napušta Westerbork.

4

Deportirani su zaključani u stočne vagon, s oko 70 ljudi nagurano u svaki vagon. Putovanje traje tri dana, bez mjesta za prileći, bez hrane i vode i sa samo jednom kantom umjesto nužnika.

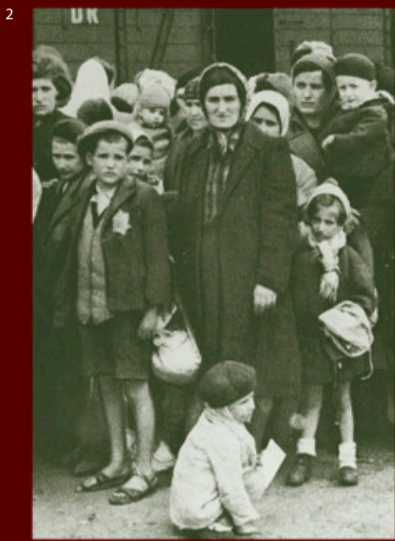
5

1

Muškarce i žene razdvaja se odmah po dolasku u Auschwitz. Nacisti potom odvajaju one koji će se odmah usmrtniti plinom i spaliti. Ostale se odvodi na prisilni rad.

Mađarski Židovi, izdvojeni za plinske komore, na kolosijeku Auschwitza.

„Ne želim više govoriti...”

Otto Frank

„Ne mogu više govoriti o tome kako sam se osjećao kad smo moja obitelj i ja, stigavši na kolosijek u Auschwitzu, nasilno odvojeni jedni od drugih.”

U noći 6. rujna vlak stiže u Auschwitz. Zatvorenici moraju ostaviti svoje stvari u vlaku. Na kolosijeku razdvajaju muškarce i žene. Ovo je posljednji put da Otto vidi Edith, Margot i Anne. Auschwitz je jedan od logora smrti izgrađenih posebno u svrhu ubijanja ljudi. Stare, bolesne i djecu mlađu od 15 godina usmrćuje se plinom odmah po dolasku. Takva će sudbina zadesiti više od polovice ljudi iz Annina vlaka. Ostali, među njima i stanari tajnoga skrovišta, preživjet će selekciju i biti odvedeni u radni logor.

Kako ruska vojska napreduje, tako nacisti započinju evakuaciju Auschwitza. Poslije dva mjeseca Anne i Margot premještaju u koncentracijski logor Bergen-Belsen.

Spremnici za otrovni plin (ciklon-B) korišten u plinskim komorama.

Zatvorenici koji nisu odmah ubijeni dobivaju tetovaže na rukama. Glave su im obrijane i dobivaju logorske uniforme.

4

Glad, hladnoća i bolest uzimaju na tisuće života u pretrpanom koncentracijskom logoru Bergen-Belsen.

1

Poslije Westerborka i Auschwitza, Anne i Margot stižu na svoje krajnje odredište: Bergen-Belsen.

2

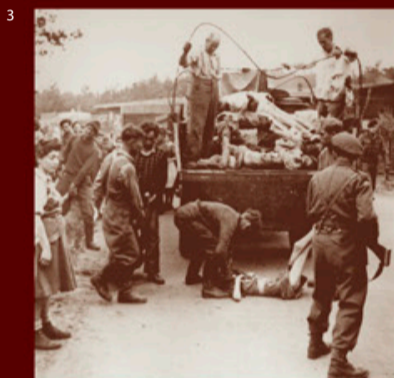
„To nije bila ona ista Anne.”

Hannah Goslar

„To nije bila ona ista Anne. Bila je to jedna slomljena djevojka... bilo je užasno. Odmah je počela plakati i rekla mi je: 'Ja više nemam roditelje...' Uvijek si mislim – da je Anne znala da joj je otac živ, možda bi imala više snage da preživi.”

U Bergen-Belsenu Anne susreće svoju školsku prijateljicu Hannah Goslar, koja se nalazi u drugom dijelu logora. Razdvojit će ih ograda od bodljikave žice i slame i više se neće moći vidjeti. Anne kaže Hanni da ona i Margot gladuju i da nemaju tople odjeće. Hannah joj uspijeva preko ograde dobiti paket s nešto odjeće i malo hrane. Ali Margot i Anne više nemaju snage. Uslijed zaraze tifusom obje umiru u veljači 1945. u razmaku od nekoliko dana.

15. travnja 1945. britanska vojska oslobađa Bergen-Belsen.

Britanski vojnici koji oslobađaju logor duboko su potreseni onime što zatiču ondje. Posvuda leže mrtva tijela. Prisiljavaju bivše logorske čuvare da pokopaju mrtve.

3

Ženska kazionica neposredno nakon oslobođenja Bergen-Belsena.

4

1

2

Otto Frank jedini je od stanovnika tajnoga skrovišta preživio rat i dočekao da ruska vojska oslobodi Auschwitz 27. siječnja 1945.

Edith Frank umire od iscrpljenosti u Auschwitzu 6. siječnja 1945.

Margot Frank umire od tifusa u Bergen-Belsenu krajem veljače 1945.

Anne Frank umire od tifusa u Bergen-Belsenu nekoliko dana nakon Margot.

Hermann van Pels usmrćen je plinom ubrzo po dolasku u Auschwitz, u listopadu ili studenom 1944.

Auguste van Pels umire u travnju ili svibnju 1945. na putu za koncentracijski logor Theresienstadt.

Peter van Pels umire 5. svibnja 1945. u koncentracijskom logoru Mauthausen.

Fritz Pfeffer umire 20. prosinca 1944. u koncentracijskom logoru Neuengamme.

Karta prikazuje neke od glavnih koncentracijskih logora i logora smrti.

„Sva moja nada...”

Otto Frank
 „Svu svoju nadu polažem u djecu, u vjeru da su žive i da ćemo opet biti zajedno. Jedino djeca, jedino one su mi važne.”

Tako piše očajni Otto Frank majci u Basle nakon oslobođenja. Živ napušta Auschwitz pukim slučajem. Jedan je od nekolicine onih koje ruski vojnici zatiču žive. Kad je donekle povratio snagu, kreće natrag u Amsterdam. Putovanje traje četiri mjeseca jer u velikom dijelu Europe još uvijek bjesni rat. Za to vrijeme saznaje za smrt svoje supruge Edith. Međutim, o sudbini svoje djece ne zna još ništa i nada se da su ipak žive.

Otto Frank pokazuje logoraški broj tetoviran na ruci.

1

U početku je Otto toliko obuzet žalosti da ne može čitati dnevnik. No kada ga konačno počinje čitati, ne može stati. „Pojavila se jedna Anne posve drugačija od kćeri koju sam izgubio. Tako duboke misli i osjećaji... Nisam imao pojma...”

2

Dio dnevnika prepisuje strojem i daje na čitanje obitelji i nekolicini prijatelja. Svi mu govore da ga treba objaviti.

3

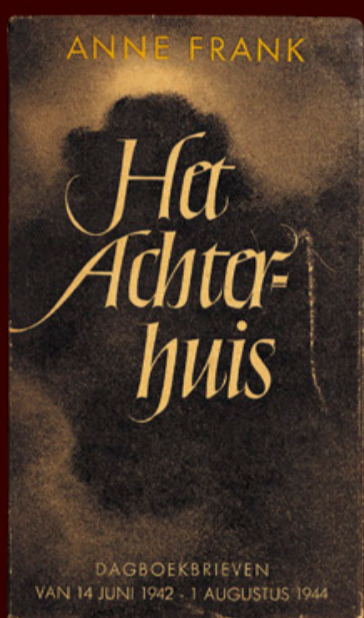
„...smrt moje djece.”

Otto Frank

„Male skupine preživjelih su se vraćale iz različitih koncentracijskih logora i svaki put sam iznova pokušavao doznati nešto o Margot i Anne.”

„Pronašao sam dvije sestre koje su bile s Margot i Anne u Bergen-Belsenu. Ispričale su mi o posljednjim patnjama i smrti moje djece.”

Otto je slomljen. Miep Gies, koja je čitavo vrijeme čuvala Annin dnevnik, predaje ga Ottu: „Ovo je ostavština tvoje kćeri.”

„...biti slavna spisateljica.”

Anne Frank

„...moja je najveća želja biti novinarka, a kasnije i slavna spisateljica. U svakom slučaju, nakon rata željela bih objaviti knjigu naziva 'Tajno skrovište'.”

Dvije godine nakon rata, u lipnju 1947., dnevnik Anne Frank objavljen je pod naslovom kojega je sama smislila: „Tajno skrovište”.

Prvo izdanje brzo se rasprodaje i ubrzo slijedi novo. I nakladnici iz drugih zemalja zainteresirani su za dnevnik.

1955. godine Dnevnik je adaptiran za kazališnu scenu, a predstava bilježi ogroman uspjeh. Filmska verzija koja je uslijedila prikazuje se u prepunim dvoranama diljem svijeta.

Dnevnik je preveden na preko 60 jezika, prodano je oko 30 milijuna primjeraka, a u čast Anne Frank njezinim su imenom nazvane mnoge škole i ulice.

Milijuni ljudi pročitali su dnevnik, a mnogi od njih žele i svojim očima vidjeti mjesto gdje ga je Anne pisala.

Za mnoge je Anne Frank postala simbol holokausta: sustavnog ubojstva šest milijuna ljudi.

„Dnevnik ukazuje na ogromnu tragediju holokausta, gubitak ljudskih života i talenata i cijenu koju smo platili jer slobodni ljudi nisu djelovali pravodobno da spriječe totalitarne pokrete.”

Yehuda Lev

Otto Frank 1960. godine, neposredno prije otvorenja Kuće Anne Frank. Želio je učiniti više nego samo otvoriti Tajno skrovište očima javnosti. Ustanovio je obrazovnu zakladu koja povezuje mlade iz čitavog svijeta. Otto Frank umro je 1981. godine u 92. godini.

© Arnold Newman

Kuća Anne Frank

Kuća Anne Frank osnovana je s ciljem očuvanja sjećanja na Anne Frank i podizanja svijesti o razdoblju nacizma i holokausta.

Priča Anne Frank i svi događaji vezani uz njen život i smrt mogu nas i danas mnogo čemu naučiti. Cilj je Kuće Anne Frank uputiti poziv svakom od nas da spriječimo predrasude i diskriminaciju, čuvamo slobodu, podržavamo ljudska prava i radimo na demokratizaciji društva. Svojim postojanjem, Kuća Anne Frank želi nadahnuti ljude cijeloga svijeta da se aktivno posvete tim idealima.

Izložba

POSTAV

Menno Metselaar, Anne Frank Stichting

Ruud van der Rol

DIZAJN I PRODUKCIJA

Joost Luk, Gouda

Joséphine de Man, Anne Frank Stichting, Amsterdam

GRAFIČKI DIZAJN

Joost Luk

ADAPTACIJA IZLOŽBE

Julia Veble Mikić

TISAK

Expo Display Service, Apeldoorn

© Anne Frank Stichting, Amsterdam, 2003.

© Basel, svi tekstovi Anne Frank.

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove izložbe ne može se duplicirati, pohraniti u elektroničku bazu podataka, i/ili objaviti u bilo kojem obliku ili na bilo koji način, bilo u elektroničkoj formi, fotografiji, snimku ili bilo kojim drugim sredstvom, bez prethodnog pisanog odobrenja Anne Frank House. Za upotrebu jednog ili više dijelova ove izložbe u kompilacijama, čitanjima ili drugim kompiliranim radovima, molimo zatražiti odobrenje od Anne Frank Stichting.

Zahvala za fotografije

Ariodrome Luchtfotografie, Lelystad
Fotocollectie Anne Frank Stichting, Amsterdam
ANP-foto, Amsterdam
Archiv Ernst Klee, Frankfurt am Main
Archiv für Kunst und Geschichte Berlin
Bildarchiv Abraham Pisarek, Berlin
Bildarchiv Preußischer Kulturbesitz, Berlin
Allard Bovenberg, Amsterdam
Bundesarchiv, Koblenz
Dokumentations- und Kulturzentrum Deutscher Sinti und Roma, Heidelberg
Galerie Bilderwelt, Reinhard Schultz, Berlin
Imperial War Museum, London
Informatiecentrum Nederlands Rode Kruis, collectieOorlogsarchieff, Den Haag
Institut für Stadtgeschichte, Frankfurt am Main
Koninklijk Museum van het Leger en van Krijgsgeschiedenis, Brussel
Landesbildstelle, Berlin
Maria Austria Instituut, Amsterdam
Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie, Amsterdam
Arnold Newman, New York
Prentenkabinet der Rijksuniversiteit Leiden/Foto: Emmy Andriessse
Eric van Rootselaar, Retranchement
Spaarnestad Fotoarchieff, Haarlem
United States Holocaust Memorial Museum, Washington DC
Verzetmuseum Amsterdam
Yad Vashem, Jerusalem

U ovu izložbu uključene su i neke fotografije nepoznatog porijekla. Ukoliko prepoznate bilo koju od tih fotografija, molimo kontaktirajte Anne Frank Stichting.